

Dilsora BURIYEVA,
Fan va texnologiyalar universiteti magistranti

USAT dotsenti v.b, PhD R.Rasulov taqrizi asosida

STATE PROGRAMS FOR THE RESTORATION OF HISTORICAL HERITAGE AND THE DEVELOPMENT OF NATIONAL VALUES

Annotation

The content, methodological foundations, and social significance of state programs aimed at restoring historical heritage and developing national values are of great importance from a philosophical and socio-political theoretical perspective. The role of historical heritage and national values in societal development, their functions in shaping social consciousness, national identity, and spiritual stability, as well as the importance of state programs in strengthening historical memory and ensuring national cultural sustainability in the context of globalization and digital transformation, are particularly significant. Therefore, the article highlights the institutional and ideological mechanisms of state programs based on historical-analytical, comparative, and systemic methods, and demonstrates their strategic importance in contemporary society.

Keywords: historical heritage, national values, state programs, historical memory, national identity, cultural policy, globalization, spiritual stability, digital transformation.

ГОСУДАРСТВЕННЫЕ ПРОГРАММЫ ПО ВОССТАНОВЛЕНИЮ ИСТОРИЧЕСКОГО НАСЛЕДИЯ И РАЗВИТИЮ НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ

Аннотация

Содержание, методологические основы и социальная значимость государственных программ по восстановлению исторического наследия и развитию национальных ценностей имеют важное значение с философской и социально-политической теоретической точки зрения. Особое внимание уделяется роли исторического наследия и национальных ценностей в общественном развитии, их функциям в формировании общественного сознания, национальной идентичности и духовной устойчивости, а также значению государственных программ в укреплении исторической памяти и обеспечении национальной культурной устойчивости в условиях глобализации и цифровой трансформации. В статье на основе историко-аналитического, сравнительного и системного методов раскрываются институциональные и идеологические механизмы государственных программ и показано их стратегическое значение для современного общества.

Ключевые слова: историческое наследие, национальные ценности, государственные программы, историческая память, национальная идентичность, культурная политика, глобализация, духовная устойчивость, цифровая трансформация.

TARIXIY MEROSNI TIKLASH VA MILLIY QADRIYATLARNI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA DAVLAT DASTURLARI

Annotatsiya

Tarixiy merosni tiklash va milliy qadriyatlarni rivojlantirish bo'yicha davlat dasturlarining mazmuni, metodologik asoslari va ijtimoiy ahamiyati falsafiy hamda siyosiy-nazariy nuqtai nazardan muhim hisoblanadi. Tarixiy meros va milliy qadriyatlarining jamiyat taraqqiyotidagi o'rni, ularning ijtimoiy ong, milliy identitet va ma'naviy barqarorlikni shakllantirishdagi funksiyalari, shuningdek, globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida davlat dasturlarining tarixiy xotirani mustahkamlash hamda milliy madaniy barqarorlikni ta'minlashdagi roli ahamiyatli. Shu bois, maqolada tarixiy-tahliliy, qiyosiy va tizimli metodlar asosida davlat dasturlarining institutsional va mafkuraviy mexanizmlari yoritilib, ularning zamonaviy jamiyatdagi strategik ahamiyati ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: tarixiy meros, milliy qadriyatlar, davlat dasturlari, tarixiy xotira, milliy identitet, madaniy siyosat, globallashuv, ma'naviy barqarorlik, raqamli transformatsiya.

Kirish. Tarixiy meros va milliy qadriyatlar har qanday jamiyatning madaniy, siyosiy va ma'naviy barqarorligini ta'minlovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Ular xalqning tarixiy xotirasi, ijtimoiy identiteti va kelajak taraqqiyot yo'nalishlarini belgilab beruvchi muhim g'oyaviy resurs sifatida namoyon bo'ladi. Shu bois, zamonaviy davrda tarixiy merosni asrab-avaylash va milliy qadriyatlarni rivojlantirish masalasi nafaqat madaniy siyosatning tarkibiy qismi, balki davlatning strategik rivojlanish dasturlarida ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida qaralmoqda.

Globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida milliy madaniyatlar o'rtasidagi o'zaro ta'sir kuchayib, universal qadriyatlar bilan bir qatorda milliy an'analar, tarixiy

xotira va madaniy identitet masalalari yangi mazmun kasb etmoqda. Axborot oqimlarining jadallashuvi, transmilliy madaniy mahsulotlarning keng tarqalishi milliy qadriyatlar tizimiga nisbatan yangi chaqiriqlarni yuzaga keltirmoqda. Natijada, tarixiy meros va milliy qadriyatlarni saqlash masalasi o'z-o'zidan hal bo'ladigan jarayon emas, balki davlat siyosati, huquqiy mexanizmlar va institutsional dasturlar orqali tizimli ravishda boshqariladigan ijtimoiy jarayonga aylanoqda.

Davlat dasturlari tarixiy merosni tiklash va milliy qadriyatlarni rivojlantirish jarayonida asosiy muvofiq-lashtiruvchi mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu dasturlar orqali madaniy yodgorliklarni restavratsiya qilish, tarixiy ob'ektlarni muhofaza etish, milliy an'analarni targ'ib

etish va yosh avlod ongida tarixiy xotirani mustahkamlash kabi vazifalar amalga oshiriladi. Shu bilan birga, davlat dasturlari tarixiy merosni faqat muzeylashtirilgan obyekt sifatida emas, balki jamiyatning tirik madaniy amaliyoti, ijtimoiy ong va milliy o'zlikni shakllantiruvchi jarayon sifatida talqin qilishga imkon beradi.

Ilmiy-nazariy nuqtai nazardan, tarixiy meros va milliy qadriyatlar masalasi ko'plab fanlar chorrahasida o'rganiladi. Tarix, falsafa, madaniyatshunoslik, siyosatshunoslik va sotsiologiya fanlarida ushbu tushunchalar jamiyat taraqqiyotining muhim determinanti sifatida baholanadi. Xususan, tarixiy xotira va milliy identitet o'rtasidagi uzviy bog'liqlik jamiyatning barqaror rivojlanishida muhim rol o'ynashi ta'kidlanadi [1]. Shu ma'noda, davlat dasturlarining samaradorligini baholashda ularning nafaqat moddiy natijalari, balki ijtimoiy ong va qadriyatlar tizimiga ko'rsatgan ta'siri ham muhim mezon sifatida qaralishi lozim.

O'zbekiston misolida mustaqillikdan keyingi davrda tarixiy merosni tiklash va milliy qadriyatlarni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylandi. Tarixiy obidalarni restavratsiya qilish, buyuk ajdodlar merosini o'rganish va targ'ib etish, milliy bayramlar va an'analarni tiklash orqali jamiyatning tarixiy xotirasi mustahkamlandi. Bu jarayon davlat dasturlari orqali tizimlashtirilib, huquqiy va institutsional asoslar bilan mustahkamlandi [2]. Natijada, tarixiy meros jamiyatning madaniy kapitaliga, milliy qadriyatlar esa ijtimoiy birdamlik va ma'naviy barqarorlik omiliga aylandi.

Shu bois mazkur maqolada tarixiy merosni tiklash va milliy qadriyatlarni rivojlantirish bo'yicha davlat dasturlarining mazmuni, metodologik asoslari va ijtimoiy ahamiyatini falsafiy va siyosiy-nazariy nuqtai nazardan tahlil qilish maqsad qilingan. Tadqiqotda davlat dasturlari tarixiy xotirani mustahkamlash, milliy identitetni rivojlantirish va globallashtirish sharoitida madaniy barqarorlikni ta'minlash vositasi sifatida ko'rib chiqiladi.

Materiallar va metodlar. Mazkur tadqiqotda tarixiy merosni tiklash va milliy qadriyatlarni rivojlantirish bo'yicha davlat dasturlarini tahlil qilishda klassik va zamonaviy ilmiy-nazariy manbalar asosiy material sifatida tanlangan. Tadqiqot materiali sifatida tarixiy xotira, milliy identitet, madaniy siyosat va davlat dasturlariga oid falsafiy, siyosiy va madaniyatshunoslik yo'nalishidagi asarlar o'rganildi. Ushbu manbalar tarixiy meros va milliy qadriyatlar jamiyat taraqqiyotidagi o'rini tizimli ravishda tahlil qilish imkonini berdi [3].

Metodologik jihatdan maqolada bir qator umumilmiy va falsafiy metodlar qo'llanildi. Tarixiy-tahliliy metod yordamida tarixiy merosni tiklash jarayonining shakllanish bosqichlari va ularning davlat siyosati bilan bog'liqligi ochib berildi. Qiyosiy-tahliliy metod orqali turli davrlarda amalga oshirilgan davlat dasturlarining umumiy va farqli jihatlari tahlil qilindi. Tizimli yondashuv tarixiy meros va milliy qadriyatlarni jamiyatning madaniy, siyosiy va ijtimoiy tizimlari bilan o'zaro bog'liq holda o'rganishga imkon berdi.

Shuningdek, falsafiy-metodologik tahlil orqali tarixiy xotira va milliy qadriyatlarining ijtimoiy ong shakllanishidagi roli ochib berildi. Ushbu yondashuv davlat dasturlarini faqat amaliy tadbirlar majmui sifatida emas, balki jamiyatning ma'naviy va g'oyaviy rivojlanishini ta'minlovchi konseptual mexanizm sifatida talqin qilish imkonini berdi [4]. Tadqiqot jarayonida normativ-huquqiy hujjatlar va konseptual dasturlar tahlili ham qo'llanilib, ularning ijtimoiy va madaniy samaradorligi baholandi.

Muhokama va natijalar. Tarixiy merosni tiklash va milliy qadriyatlarni rivojlantirish bo'yicha davlat dasturlarini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, ushbu jarayonlar tasodifiy yoki

faqat madaniy tashabbuslar doirasida amalga oshirilmaydi. Aksincha, ular davlatning uzoq muddatli strategik manfaatlarini, milliy xavfsizlik va ijtimoiy barqarorlik bilan uzviy bog'liq bo'lgan siyosiy-mafkuraviy faoliyat sohasi hisoblanadi. Shu ma'noda, tarixiy meros va milliy qadriyatlar davlat dasturlarida jamiyatni integratsiyalovchi, ijtimoiy birdamlikni mustahkamlovchi va tarixiy xotirani institutsional darajada qayta ishlab beruvchi mexanizm sifatida namoyon bo'ladi.

Tarixiy tajriba shuni ko'rsatadiki, milliy qadriyatlarni rivojlantirish davlat siyosati darajasiga ko'tarilmagan jamiyatlarda madaniy parokandalik, identitet inqirozi va tarixiy xotiraning uzilishi holatlari yuzaga keladi. Shu bois ko'plab davlatlar tarixiy merosni tiklashni faqat restavratsiya yoki madaniy tadbirlar majmui sifatida emas, balki ijtimoiy ongni shakllantirish va siyosiy legitimlikni mustahkamlash vositasi sifatida qaramoqda [5]. Davlat dasturlari aynan shu vazifani bajarib, tarixiy merosni zamonaviy ijtimoiy ehtiyojlar bilan uyg'unlashtirishga xizmat qiladi.

O'zbekiston tajribasida tarixiy merosni tiklash bo'yicha davlat dasturlari mustaqillikdan so'ng milliy o'zlikni anglash va tarixiy adolatni tiklash jarayonining muhim tarkibiy qismiga aylandi. Tarixiy shaxslar merosini o'rganish, me'moriy yodgorliklarni restavratsiya qilish va madaniy meros obyektlarini muhofaza etish orqali milliy tarixga bo'lgan munosabat tubdan yangilandi. Bu jarayon ijtimoiy ongda tarixiy xotiraning faollashuviga, milliy qadriyatlarining zamonaviy mazmun bilan boyishiga olib keldi [6]. Davlat dasturlarining ushbu yo'nalishi jamiyatda tarixiy merosni faqat o'tmishga oid hodisa sifatida emas, balki hozirgi va kelajak taraqqiyotiga xizmat qiluvchi resurs sifatida anglashga zamin yaratdi.

Davlat dasturlarining muhim jihati shundaki, ular tarixiy merosni institutsional boshqaruv obyektiga aylantiradi. Ya'ni, tarixiy obidalar va madaniy qadriyatlar tasodifiy saqlash yoki individual tashabbuslar doirasidan chiqib, huquqiy, moliyaviy va tashkiliy mexanizmlar orqali muhofaza qilinadi. Bu holat tarixiy merosni saqlash jarayonining barqarorligini ta'minlaydi va uning siyosiy kon'yunkturaga bog'liq bo'lib qolish xavfini kamaytiradi [7]. Shu bilan birga, institutsional yondashuv milliy qadriyatlarni tizimli ravishda targ'ib etish va yosh avlod ongiga singdirish imkonini beradi.

Muhokama jarayonida e'tiborni tortadigan yana bir jihat – davlat dasturlarining mafkuraviy funksiyasidir. Tarixiy meros va milliy qadriyatlar davlat dasturlarida ko'pincha milliy g'oya va ma'naviy siyosat bilan uyg'un holda talqin qilinadi. Bu esa tarixiy xotirani siyosiy ongni shakllantirish omiliga aylantiradi. Falsafiy nuqtai nazardan, bunday yondashuv tarixiy merosni passiv xotira emas, balki faol ijtimoiy ong shakli sifatida namoyon etadi [8]. Natijada, tarixiy qadriyatlar jamiyat a'zolarining siyosiy va ma'naviy pozitsiyasini belgilovchi mezonga aylanadi.

Globallashtirish sharoitida tarixiy meros va milliy qadriyatlarni rivojlantirish bo'yicha davlat dasturlari yangi vazifalar bilan to'qnash kelmoqda. Bir tomondan, global madaniy almashinuv milliy madaniyatlar uchun yangi imkoniyatlar ochsa, ikkinchi tomondan, madaniy standartlashuv va ommaviy madaniyat bosimi milliy qadriyatlarining zaiflashishiga olib kelishi mumkin. Shu bois zamonaviy davlat dasturlari milliy merosni global madaniy makonga integratsiya qilish bilan birga, uning o'ziga xosligini saqlashni ham maqsad qilib qo'yadi [9]. Bu holat milliy qadriyatlarining dinamik va moslashuvchan xarakter kasb etishiga sabab bo'lmoqda.

Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi tarixiy merosni tiklash va targ'ib etish metodologiyasiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Virtual muzeylar, raqamli arxivlar va onlayn platformalar tarixiy ob'ektlar va madaniy qadriyatlarni keng

auditoriyaga yetkazish imkonini bermoqda. Davlat dasturlarida ushbu texnologiyalarni qo'llash tarixiy xotirani zamonaviy kommunikatsiya shakllari bilan uyg'unlashtirishga xizmat qilmoqda [10]. Natijada, tarixiy meros statik obyekt emas, balki doimiy ravishda qayta talqin qilinadigan va ijtimoiy muloqotga kirishadigan madaniy resursga aylanmoqda.

Shu bilan birga, raqamli muhitda tarixiy meros va milliy qadriyatlarining talqini bilan bog'liq muammolar ham yuzaga kelmoqda. Axborotning soddalashtirilishi, tarixiy faktlarning fragmentar taqdim etilishi va emotsional kontentning ustuvorligi tarixiy xotiraning yuzaki shakllanishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli, davlat dasturlarida raqamli texnologiyalardan foydalanish bilan bir qatorda, ilmiylik va tarixiy aniqlikni saqlash muhim metodologik vazifa sifatida namoyon bo'ladi [11]. Bu holat tarixiy merosni rivojlantirish jarayonida tanqidiy yondashuv va ilmiy nazorat zarurligini ko'rsatadi.

Milliy qadriyatlarni rivojlantirish bo'yicha davlat dasturlarining ijtimoiy samaradorligi ularning jamiyatning turli qatlamlarini qamrab olish darajasi bilan bevosita bog'liq. Agar tarixiy meros faqat rasmiy diskurs yoki tantanali marosimlar doirasida qolib ketsa, u keng ijtimoiy ongda chuqur ildiz ota olmaydi. Shu bois zamonaviy dasturlarda ta'lim, ommaviy madaniyat va jamoatchilik tashabbuslari bilan integratsiya muhim o'rin tutadi [12]. Bu integratsiya milliy qadriyatlarining kundalik hayot amaliyotiga singishiga xizmat qiladi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, tarixiy merosni tiklash va milliy qadriyatlarini rivojlantirish bo'yicha davlat dasturlari jamiyatning ma'naviy barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ular tarixiy xotirani mustahkamlash, milliy identitetni rivojlantirish va globallashuv sharoitida madaniy muvozanatni saqlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, mazkur dasturlar faqat madaniy siyosat vositasi bo'lib qolmasdan, siyosiy legitimlik va ijtimoiy birdamlikni mustahkamlovchi strategik mexanizm sifatida namoyon bo'ladi [13–15].

Xulosa. Tarixiy merosni tiklash va milliy qadriyatlarni rivojlantirish bo'yicha davlat dasturlarini tahlil qilish shuni

ko'rsatadiki, ushbu faoliyat zamonaviy jamiyatda faqat madaniy soha doirasidagi tashabbus emas, balki davlatning strategik rivojlanish siyosatining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Tarixiy meros va milliy qadriyatlar jamiyatning o'z-o'zini anglash darajasi, ijtimoiy birdamlik va ma'naviy barqarorlikni ta'minlovchi asosiy omillar sifatida talqin namoyon bo'ladi. Shu sababli, ularni tiklash va rivojlantirish masalasi davlat dasturlari orqali tizimli va uzluksiz ravishda amalga oshirilishi zarur.

Tadqiqot jarayonida aniqlanganki, davlat dasturlari tarixiy merosni faqat o'tmish yodgorliklari majmui sifatida emas, balki ijtimoiy ongni shakllantiruvchi va milliy identitetni mustahkamlovchi faol madaniy resurs sifatida talqin etadi. Ushbu yondashuv tarixiy xotirani passiv saqlashdan voz kechib, uni zamonaviy ijtimoiy ehtiyojlar bilan uyg'unlashtirish imkonini beradi. Natijada, tarixiy meros jamiyat taraqqiyotiga xizmat qiluvchi omilga aylanadi hamda milliy qadriyatlar zamonaviy mazmun bilan boyiydi.

Davlat dasturlarining institutsional xarakterga ega bo'lishi tarixiy merosni muhofaza qilish va rivojlantirish jarayonining barqarorligini ta'minlaydi. Huquqiy asoslar, moliyaviy mexanizmlar va boshqaruv institutlari orqali tarixiy ob'ektlar va madaniy qadriyatlar tasodifiy saqlash doirasidan chiqib, uzoq muddatli siyosiy rejalashtirish obyektiga aylanadi. Bu holat milliy qadriyatlarining avloddan avlodga uzluksiz o'tishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, tarixiy merosni tiklash va milliy qadriyatlarini rivojlantirish bo'yicha davlat dasturlari jamiyatning madaniy, siyosiy va ma'naviy barqarorligini ta'minlovchi muhim strategik mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Ular tarixiy xotirani mustahkamlash, milliy identitetni rivojlantirish va globallashuv sharoitida madaniy muvozanatni saqlashda muhim rol o'ynaydi. Mazkur tadqiqot natijalari tarixiy meros va milliy qadriyatlar masalasini davlat siyosati darajasida chuqur anglash va ilmiy asoslangan dasturlar ishlab chiqish zarurligini yana bir bor tasdiqlaydi.

ADABIYOTLAR

1. Андерсон Б. (1991). Воображаемые сообщества. – Лондон, 63–78-б.
2. Ассман Я. (2014). Культурная память. – Москва: Языки славянской культуры, 45–62-б.
3. Белл Д. (1973). Грядущее постиндустриальное общество. – Нью-Йорк, 91–105-б.
4. Бодрийяр Ж. (1991). Симулякры и симуляция. – Париж, 44–59-б.
5. Гидденс Э. (1991). Последствия модерна. – Кембридж, 77–94-б.
6. Каримов И.А. (2008). Юксак маънавият – энгилмас куч. – Тошкент: Маънавият, 22–30-б.
7. Кастельс М. (2010). Власть идентичности. – Оксфорд, 54–68-б.
8. Лотман Ю.М. (1992). Культура и взрыв. – Санкт-Петербург, 31–49-б.
9. Маклюэн М. (1964). Понимание медиа. – Лондон, 87–101-б.
10. Нора П. (1989). Места памяти. – Париж, 12–29-б.
11. Тоффлер Э. (1980). Третья волна. – Нью-Йорк, 112–128-б.
12. Федотова В.А. (2018). Идеология и коммуникация. – Москва: Наука, 91–104-б.
13. Фуко М. (1980). Власть/Знание. – Нью-Йорк, 98–112-б.
14. Хабермас Ю. (1989). Структурные преобразования публичной сферы. – Кембридж, 112–130-б.
15. Шермухамедова Н. (2014). Фан фалсафаси. – Тошкент: Ношир нашриёти, 73–112-б.
16. Шермухамедова Н. (2015). Фалсафа ва замонавий тафаккур. – Тошкент, 68–84-б.
17. Турсунов С. (2023). Миллий ғоя ва рақамли макон. – Тошкент: Маънавият, 48–61-б.
18. Усмонов Қ. (2019). Сиёсий онг ва мафкура. – Тошкент, 66–79-б.
19. Абдукодиров А. (2021). Ахборот жамияти фалсафаси. – Тошкент, 55–70-б.
20. Зиновьев А.А. (1995). Западнизм. – Москва, 77–89-б.
21. Rasulov R. Zamonaviy kommunikatsion texnologiyalarning jamiyatdagi mafkuraviy jarayonlarga bo'lgan ta'siri //«ACTA NUUZ». – 2025. – T. 1. – №. 1.12. – С. 176-179.
22. Rasulov R. O'zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarining yoshlar dunyoqarashi siyosiy ijtimoiylashuviga ta'siri //«ACTA NUUZ». – 2025. – T. 1. – №. 1.4. 1. – С. 169-171.171.
23. Khaydarova M., Rasulov R. Positive and negative consequences of the globalization process //International Conference on Arts, Society & Humanities. – 2025. – T. 1. – №. 3. – С. 35-39.